

Síratók

1966

SIRATÓK

A Magyar Népzene Tára. Szerk. Bartók Béla és Kodály Zoltán. V. kötet: Síratók. Sajtó alá rendezte: Kiss Lajos és Rajeczky Benjamín. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1966.

A Magyar Tudományos Akadémia 1933-ban bízta meg Bartók Bélát és Kodály Zoltánt, hogy rendezzék sajtó alá 1905-ben megkezdett kutatómunkájuk eredményét, az addig összegyűjtött magyar népdalkincset. Később két évtizednek kellett azonban eltelnie, hogy ez a terv, immár a felszabadult Magyarországon, valósággá váljék. 1951-ben indult meg a Tudományos Akadémia Kodály vezette népzenekutató csoportjának gondozásában a Magyar Népzene Tára (Corpus Musicae Popularis Hungaricae) című, vastok kötetekből álló sorozat, melynek szerkesztői nem kisebb célt tűztek maguk elé, mint az egész magyar népzenekeincs tudományosan rendszerezett kritikai kiadását. A közreadó Kodály Zoltán neve mellett Bartók Béláé is ott szerepel a címlapon, mert — bár ha nem is érthette meg a mű megjelenését — a sokezer dallamban és adatban az ő élete munkája is benne van.

A Magyar Népzene Tára eddig megjelent kötetének (Gyermekjátékok, Jeles napok, Párosítók, Lakodalom) sora most a síratók több mint ezer oldalas gyűjteményével gyarapodott. Ebben az új, számszerint ötödik kötetben is, mint a korábbiakban, egy népszokás teljes dallamanyaga került nyil-

vánosságra. Így a sorozat lapjain fokozatosan maga az egész élet rajzolódik ki — a gyermekek gondtalan játékaiktól a síratétel gyászos pillanataig.

Ha különös, hogy ezek a régi népszokások az egyre civilizálódóbb falun ma is élnek, még különösebb, hogy számos újabb változatuk is kifejlődött sőt, most is kifejlődőben van. A síratók e hatalmas gyűjteményének külön értenye, hogy a szokást kísérő dallamokat a maguk reális életén kiséri végig, nem elégszik meg a Kodály-gyűjtötte, 1914—1915-ből való „klasszikus” síratókkal, hanem mellettük megmutatja az azóta végbement fejlődést is.

A síratók egyik fajtája, amelyben az anya vagy feleség hadba vonuló fiát vagy férjét siratja. Az elutazás mindig is olyan kisse, mint a halál, hát még háború idején, amikor az anyák és feleségek valóban a búcsúszákor látják utójára a szeretett férfit. „Jaj nekem, szép virágom, kedves édes fiam!... Jaj, ugyan hogy rabolnak el tőlem, ugyan hogy hűz-dő keresztül azt a sok esztendőt a katonák között!...” — jajgat a gyermekét már előre gyászoló anya. A háborús katonabúcsúszátok mellett felbukkannak olyan síratók is, melyekben kivándorlóktól búcsúznak. Ez a búcsúzás is végleges, visszavonhatatlan elváltást jelent számukra, különösen, ha valaki a tengerentúltra távozik: „Rozsi nénem, Béla bátyám, Józsi bátyám, kedves jó testvéreim... de nagyon fáj a szívem, mert nagyon messzire mentek... itt hagyjátok a szülői házat... elmentek a békés otthonból idegen országba...”

A síratók hangszalagra rögzített és onnan lejegyzett szövege, dallama egyaránt nagy érték: egyetlen példája a próza recitáló éneklésnek, a rögtönző népi dallamalkotásnak. Ez a most megjelent, mintegy hétezer kottasornyi hatalmas gyűjtemény tehát nemzeti kultúránk egyik becses dokumentuma.

Kárpáti János

A könyv borítója, Varsó. Gyűjtemény kiállításának alkalmából készült felvétel.

